

Н. Підбережник

МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Охарактеризовано основні моделі публічного управління етнополітичними відносинами в багатоетнічних суспільствах, зокрема теоретичні аспекти політики мультикультуралізму, міжетнічної інтеграції та асиміляції, сегрегації.

Ключові слова: публічне управління, етнополітичні відносини, етнополітика, мультикультуралізм, асиміляція, інтеграція, сегрегація.

Виклики глобалізованого світу актуалізують проблеми публічного управління у багатоетнічному суспільстві, спричинені міжкультурними взаємозв'язками. Культурна різноманітність населення зумовлює складний комплекс проблем навколо відмінних соціальних, політичних, культурних та релігійних потреб етнічних спільнот, утвердження атмосфери міжетнічної толерантності та зміцнення загальнонаціональної єдності. Тому питання формування ефективної моделі публічної етнополітики як інструменту, за допомогою якого держава досягає цілей, визначених загальною стратегією її розвитку, є одним із ключових у публічному управлінні етнополітичними відносинами. Вибір цієї моделі залежить від типу держави, її етнічного складу, державної ідеології. Україна – багатонаціональна держава, в якій проживає більше ста етнічних меншин, найбільшою серед яких є російська. Проте за роки незалежності в Україні так і не сформовано цілісної концепції етнонаціональної політики, і на сьогодні саме зі сферою етнополітичних відносин пов'язано низку внутрішньо- та зовнішньополітичних проблем, які є вагомим фактором впливу на національну безпеку. З огляду на це, доцільним є дослідити основні моделі публічного управління у сфері етнополітичних відносин з метою вибору найбільш оптимальної з них для українських реалій задля налагодження міжетнічної взаємодії та комунікації, гармонізації інтересів титульного етносу та етнічних меншин, забезпечення національної єдності України.

Глобалізаційні тенденції прискорили процес культурних трансформацій, міжкультурної взаємодії та взаємопізнання, посилили міграційні потоки, що, своєю чергою в багатьох державах спровокувало низку проблем у сфері міжетнічних відносин. Їх вирішення вимагає проведення вираженої публічної етнополітики. Тому в українській та зарубіжній науці активізувались пошуки теоретико-методологічних підходів та практичних інструментів щодо вирішення широкого спектру проблем у сфері етнополітичних відносин. Зокрема, питання етнополітики стало предметом досліджень таких українських та зарубіжних вчених, як: В. Андріаш, О. Антонюк, І. Варзар, Н. Висоцька, В. Євтух, Дж. Ротшильд, Е. Хейвуд. Теоретичні та практичні аспекти функціонування моделі мультикультуралізму вивчали А. Гордієнко, С. Дрожджина, А. Колодій, О. Майборода, В. Мукомель. Проте більшість із них акцентує увагу на етнічній складовій, в той час як аспект публічного управління у сфері етнополітичних відносин залишається мало вивченим. Це й обумовило предмет цього дослідження.

Метою статті є проаналізувати сутність та зміст основних моделей публічної політики у сфері етнополітичних відносин, особливості їх функціонування.

Залежно від певних політичних, економічних чи історичних чинників існує низка моделей публічної політики у сфері етнополітичних відносин, за допомогою яких мультикультурні держави можуть досягати цілей, визначених загальною стратегією їх розвитку. У демократичному суспільстві вони спрямовані на забезпечення мовних, культурних, релігійних, політичних та соціально-економічних інтересів груп меншин, на гармонізацію міжетнічних відносин, попередження міжетнічного протистояння, забезпечення суспільної солідарності, лояльності та належного функціонування демократичних інститутів. У недемократичних – на ліквідацію культурної самотності етнічних меншин, заперечення рівноправного співжиття з титульним етносом. Ключовими з них є мультикультуралізм, інтеграція, акультурація, асиміляція, маргінальна модель, сегрегація.

Теорія та практика мультикультуралізму з'явилась у Канаді в 60-ті рр. XX ст. У 1971 р. він набув статусу офіційної політичної ідеології та став основним принципом державної політики стосовно мігрантів і був офіційно визнаний державними інститутами як закономірна політична умова подальшого розвитку канадського суспільства. Це поняття означало расове, етнокультурне, релігійне різноманіття саме Канади, а з політичної точки зору – легітимізацію культурної розбіжності, передбачаючи, що в межах однієї держави можуть співіснувати різні етнічні, культурні та конфесійні утворення. До наукового обігу термін “мультикультуралізм” було введено в кінці 80-х рр. XX ст. Він трактувався як поважливе ставлення більшості населення до меншин, однаковий статус різних культурних традицій, право індивіда на вибір своєї ідентичності.

Про складність поняття мультикультуралізму на сьогодні свідчить множинність його тлумачень. Зокрема, на думку ідеологів мультикультуралізму П. Берліна і Г. Маркузе, мультикультурне суспільство – це суспільство з розвиненими інститутами демократії, де мирно співіснують різні культурні общини, у межах яких індивід реалізує своє право на культурну самоідентичність [1].

А. Колодій вважає, що мультикультуралізм є сукупним поняттям, що включає принцип, ідеологію та політику, які визнають та підтримують інституалізовану культурну різноманітність [2]. Відповідно до цього, пріоритетними завданнями в межах мультикультурального дискурсу є вивчення культури, ідентичності та політики і вирішення проблем, що виникають в умовах культурної різноманітності – в умовах культурно гетерогенного суспільства. Дослідниця визначає мультикультуралізм як сучасний теоретико-ідеологічний дискурс, як моральний принцип і як певну модель етнонаціональної державної політики. Зокрема, мультикультуралізм як сучасний теоретико-ідеологічний дискурс охоплює низку підходів до налагодження справедливих відносин між етнокультурними групами в межах одного суспільства. Як моральний принцип, мультикультуралізм є основою міжетнічних відносин або є підґрунтям публічної політики у сфері міжетнічних відносин та вимагає визнання етнокультурного розмаїття як норми сучасних суспільств, поваги і толерантності до культури та ідентичності усіх етнонаціональних, мовно-культурних, гендерних, расових та інших груп, їх готовності до “мирного співіснування”. Окрім цього, мультикультуралізм постає і як певна модель етнонаціональної політики, спосіб дії державних та громадських структур у сфері міжетнічних, расових та інших міжгрупових відносин, що зачіпають культурні відмінності. У цьому значенні мультикультуралізм передбачає проведення урядової політики рівних можливостей для усіх етнокультурних груп, визнання і підтримки зберігати й відтворювати свою культуру та ідентичність, а також піклування

про гідність і добробут усіх її громадян як на індивідуальній, так і на колективній основі [3].

Українська дослідниця І. М'язова вважає, що на сьогодні явище мультикультуралізму виступає як ідеологія, політика та дискурс, що стверджують правомірність та цінність культурного плюралізму, доречність та значимість існування різноманіття культурних форм. У контексті мультикультуралізму несхожість та відмінність перестають розглядатися як "чуже", стаючи просто "іншим". Така теза є своєрідним обґрунтуванням необхідності існування мультикультуралізму, а також відгуком на відродження локальних націоналізмів [4].

С. Дрожджина визначає мультикультуралізм як стани, процеси, погляди, політику культурно неоднорідного суспільства, які є орієнтовані на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного різноманіття [5]. У цьому контексті мультикультуралізм передбачає не лише терпимість щодо культурної багатоманітності, але й вимогу визначення на державному рівні прав етнічних та релігійних груп.

Н. Висоцька виділяє декілька підходів до тлумачення поняття мультикультуралізму, зокрема:

- демографічно-описовий, у межах якого сутність мультикультуралізму передбачає констатування наявності у суспільстві чи державі етнічно або расово різноманітних сегментів;

- програмно-політичний, призначенням якого є реагування на етнічну різноманітність на рівні програм політичних партій, окремих політичних ініціатив. Цей підхід передбачає врахування інтересів різних національних груп, забезпечення їм відповідного рівня представництва та визнання їхньої самотності, ґрунтуючись на відповідному баченні національної єдності;

- ідеологічно-нормативний – мультикультуралізм є гаслом чи моделлю політичної активності і ґрунтується на соціологічних, етико-філософських, політико-правових ідеях щодо місця соціальних груп з культурно відмінними ідентичностями у суспільстві;

- соціально-трансформативний – спрямований на викорінення расизму, сексизму, гомофобії тощо, утвердження рівності для всіх груп суспільства;

- історичний – наголошує на важливості вивчення, розуміння та включення в життєдіяльність суспільства якомога більшої кількості культур та їх взаємодії на засадах толерантності та досягнення взаєморозуміння [6].

Таким чином, мультикультуралізм трактується як через призму визнання факту багатоетнічності суспільства та вироблення певних способів адекватного реагування на неї, так і як ідеологія та публічна політика, спрямовані на врахування інтересів різних етнічних груп та визнання їхньої самотності при збереженні національної єдності держави.

Ідеологія політики мультикультуралізму передбачає позитивне ставлення до етнокультурних відмінностей і визнання того факту, що культурне розмаїття збагачує соціум, робить його життєздатнішим. Мультикультуралізм гарантує право на культурну відмінність, збереження і підтримання культурних особливостей різних етнічних груп, пропагує культурну рівноцінність та взаємну толерантність.

В рамках політики мультикультуралізму проголошується єдність у множинності. При цьому культурна автономія певної групи визнається тією мірою, якою вона не суперечить базовим цінностям більшості, з якими ідентифікує себе держава, а індивід ідентифікує себе з певною етнокультурною групою, що формує у нього усталену

самосвідомість, сприяє його психологічній захищеності, створюючи тим самим передумови для його відкритості щодо інших етнокультурних груп і виховання в ньому толерантності [7].

Тож, як стверджує британський політолог Е. Хейвуд, політика мультикультуралізму передбачає вирішення проблем культурної різноманітності на основі справедливості [8]. У межах мультикультуралізму превалюють такі особливості соціальної організації, як множинність, розмаїття, гетерогенність, плюралізм, відмінність як основна цінність соціальної реальності.

Загалом, дослідники виокремлюють дві поширені моделі публічної політики мультикультуралізму: ліберальну і радикальну. Метою ліберальної моделі є створити на державному рівні належні умови для досягнення єдності нації і суспільства без уніфікації етнічних груп. Її основою є теорія лібералізму, базовим принципом якої є принцип рівності прав і можливостей. Ліберальний мультикультуралізм, окрім громадянських, політичних та соціально-економічних прав, передбачає забезпечення додаткових групових (колективних) прав нацменшин, які є "цільовими", адже відображають колективні прагнення певної етнічної групи. Проте серед прихильників ліберальної теорії викликає застереження характерна для мультикультуралізму перевага групових інтересів етнічних спільнот над інтересами індивіда. Друга ж модель переслідує мету зберегти групову ідентичність і культуру та етнокультурну різноманітність, незважаючи на те, який це матиме вплив на суспільство загалом та чи забезпечить соціальну й політичну інтеграцію певної групи. Тож за своїм змістом ліберальний мультикультуралізм позитивно корелює з інтеграцією, а радикальний – з акомодацією.

Однак попри привабливість політики мультикультуралізму, в ході її реалізації виникає і низка негативних явищ, серед яких доцільно відзначити:

- порушення громадянської гармонії, можливість посилення міжгрупової і міжрасової недовіри, ускладнення процесу асиміляції;
- мультикультуралізм асоціюється з ідеологією політкоректності і практикою квотування при прийомі на роботу, у навчальні заклади тощо;
- спрямованість політики на збереження і підтримку певних культур призводить до нерівного ставлення до громадян, при цьому ігнорується класове розшарування груп;
- політика культурного визнання нерідко сама продукує етнокультурні меншини на вимагання з їх боку рівноправності;
- піддаючи критиці історію країни можна поставити під сумнів і її реальні історичні досягнення та успіхи;
- мультикультуралізм сприяє інституціалізації культурних відмінностей та етнізації соціальних відносин, що загрожує ліберальним цінностям, зокрема, пріоритету прав людини [9].

Одним із наслідків політики мультикультуралізму є руйнування традиційної культури місцевого населення представниками іммігрантів. Наприклад, американський вчений Е. Шилз зазначає, що мультикультуралізм є одним із найкращих способів руйнування національного духу в суспільстві, і що така політика неминуче призведе до ослаблення ідеї домінування нації й національної держави у США, що, своєю чергою, може призвести до руйнування громадянського суспільства [10].

Екс-президент Франції Н. Саркозі охарактеризував політику мультикультуралізму як політичний провал та порушення принципів громадянської інтеграції, заявивши, що

Франції не потрібне суспільство, в якому різні общини просто співіснують, а всі, хто бажають бути французькими громадянами, повинні влитись в єдине національне суспільство та прагнути до єдиної громадянської ідентичності. Загрозу основним національним цінностям у мультикультуралізмі вбачають і консерватори США і відносять його до лівої політичної ідеології, ціль якої – зруйнувати потенціал культурної асиміляції США.

З огляду на зазначене вище, частина дослідників пропонує декілька варіантів вирішення проблем мультикультуралізму, зокрема:

- культурна свобода;
- мультикультурна освіта;
- автономія;
- мультинація [11].

Культурна свобода передбачає можливість існування традицій на основі універсальних демократичних цінностей, оскільки традиції та звичаї можуть вступати у протиріччя із загальноцивілізаційним розумінням прав і свобод людини та громадянина. Культурна свобода дає змогу кожній людині свідомо і самостійно приймає рішення щодо того, в межах якої культурної моделі їй перебувати і одночасно засвоювати культурні традиції та досвід різних країн, тобто надає право кожному індивіду жити відповідно до власного вибору, реальною можливістю оцінити інші варіанти.

Основою мультикультурної освіти є можливість усвідомлення людиною того факту, що деякі елементи її культури стають спільним культурним надбанням [12].

Автономія передбачає перерозподіл повноважень між центральною владою та автономними утвореннями. При цьому створення автономії має певні особливості: межі автономії жорстко не фіксуються, що надає можливість вносити різні зміни; для існування та успіху автономії необхідна наявність то дотримання атмосфери злагоди та доброї волі.

Мультинація – це концепція, розроблена у XIX ст., основою якої є ідея доцільності відокремлення нації від держави та необхідності перегляду принципів права на самовизначення, який відповідає ідеї денаціоналізованої держави, яка ґрунтується на принципі нейтралітету щодо національних груп [13]. Така політична організація може застосовуватися до національного плюралізму і наднаціональної інтеграції.

Як різновид сучасного мультикультуралізму, дослідники пропонують концепцію sandwich-цивілізації, основою якої є доцільне поєднання основних рис мультикультуралізму та національно-культурної автономії. Унаслідок цього суспільство зможе набути характерних рис конфедерації автономних спільнот, метою яких не буде взаємне проникнення, а доповнення одна одної [14].

Інтеграційна модель етнополітичних відносин дає змогу різним етнічним групам зберегти свою національну ідентичність, включитись у розвиток держави. Вона створює умови для збереження етнокультурної самобутності, розвитку мовних, релігійних, етнокультурних особливостей. Водночас етнічні спільноти, які становлять етнонаціональну структуру держави, в межах аналізованої моделі інтегруються на базі певних суспільних цінностей, зокрема державотворчих та націотворчих, на засадах переважаючої етнічної взаємосимпатії, відсутності історично укоріненої, перманентної міжетнічної ворожнечі.

Радикальний варіант політики етнічної інтеграції передбачає формування єдиної нації шляхом нівелювання етнічних та культурних особливостей спільнот і зводиться

до етнічної асиміляції. Основою останньої є ідея нації-етносу як єдиної етнічної та культурної спільноти. Асиміляційна модель публічної політики етнополітичних відносин передбачає досягнення певного рівня гомогенності культури, формування однорідної культурної та етнічної спільноти. При цьому принцип громадянства протистоїть принципів меншини. Ця модель передбачає злиття однієї самостійної етнічної спільноти або її певної частини з іншою етнічною спільнотою, яка, як правило, є численнішою і займає панівні політичні та економічні позиції в державі. Внаслідок цього одна з них втрачає свою мову, культуру, національну свідомість, традиції, звичаї тощо. В ході цього процесу етнічна меншість сприймає цінності, норми поведінки та культуру більшості [15]. По суті, етнічна ідентичність змінюється громадянською ідентичністю, яка стає найважливішим соціальним маркером культурного та політичного позиціонування особистості.

Інструментами етнічної асиміляції можуть слугувати:

- посилення господарських зв'язків між різними етнічними групами в районах їх спільного проживання, що призводить до стирання суттєвих етнічних ознак;
- внутрішні міграції, унаслідок яких люди потрапляють в інше етнічне середовище;
- етнічно змішані шлюби;
- мовна асиміляція, коли етнічні меншини втрачають свою мову і вважають рідною мову іншого етносу;
- посилення духовної і культурної взаємодії етносів;
- урбанізація.

Асиміляційні процеси можуть бути як природними, так і штучними (насильницькими), мати мовний та культурний аспекти. Природні асиміляційні процеси відбуваються поступово під впливом етнічних контактів різних груп шляхом передавання етнокультурних традицій від однієї групи до другої. Штучна асиміляція досягається за допомогою цілеспрямованої державної асиміляторської політики, скерованої на руйнацію етносоціальних систем, зокрема шляхом політичного диктату, економічної експансії, культурно-мовної та релігійної домінації, обмеження прав національних меншин, насильницьких депортацій, знищення еліти національних меншин. Штучна асиміляція призводить до негативних політичних, економічних та соціокультурних наслідків. Культурний аспект асиміляційної етнополітики призводить до втрати етнічною меншиною своїх культурних цінностей та прийняття цінностей титульного етносу. Мовна асиміляція спрямована на процес втрати рідної мови і перехід на мову іншої етнонаціональної спільноти.

Етнічна асиміляція найінтенсивніше реалізовується у суспільствах, де відбувається розсіювання етнічних мігрантів в однорідному суспільстві з міцними і сталими економічними, політичними й культурними зв'язками. Найповільніше етнічна асиміляція відбувається у суспільствах, де мігранти утворюють замкнені територіальні громади з власними інституціями й організаціями, що мають тривалі й розгалужені зв'язки з етнічною батьківщиною. Водночас етнічна спільнота, яка асимілюється за певних умов, певною мірою впливає й на культуру асимілятора [16].

Застосування зазначеної моделі публічної політики у сфері етнополітичних відносин призводить до зміни чисельності етносів, мовної асиміляції і зміни етнічної самосвідомості, етнічного змішування населення внаслідок зростання кількості міжетнічних шлюбів. Це впливає і на розвиток нації загалом, оскільки чисельність одних етносів збільшується, а інших – зменшується.

На відміну від інтеграції та асиміляції, акультурація передбачає пристосування культури національних меншин до культури державотворчого етносу. Цей процес супроводжується дотриманням певних стандартів у побуті, сімейному житті, соціальній поведінці, що відповідають цінностям і критеріям, притаманним державі загалом. Публічна політика акультурації включає:

- обов'язкове вивчення державної мови;
- знайомство зі сталими релігійними традиціями титульного етносу;
- попередження расистських і ксенофобських проявів поведінки як з боку місцевого населення, так і з боку мігрантів та біженців;
- запобігання етнічній організованій злочинності у середовищі мігрантів [17].

В багатоетнічних суспільствах як модель врегулювання проблем етнополітичних відносин може застосовуватись і сегрегація, що базується на домінуванні однієї культури при збереженні деяких етнічних груп у незмішаному вигляді, але в ієрархічній позиції. Сегрегація буває як примусова, так і добровільна [18].

Примусова сегрегація спрямована на примус до еміграції небажаної частини населення або відокремлення чи ізоляцію на окремій території компактного проживання етнічної групи. Вона може супроводжуватись відокремленням навчанням, користуванням спільними благами тощо. Така політика посилює дискримінаційні процеси у поліетнічному суспільстві і часто супроводжується дискримінаційними проявами різного рівня з боку основної частини населення стосовно “відокремленої” та вимушеним утворенням анклавів у суспільстві [19]. Інколи процеси сегрегації призводять до консолідації відокремленої етнічної групи, і надалі – до її протистояння етнічній більшості.

На сьогодні примусова сегрегація за расовою або етнічною ознакою є неприйнятною з погляду загальновизнаних гуманістичних стандартів, проте вона застосовується в деяких європейських країнах щодо іммігрантських груп, які є численними в урбанізованих багатокультурних суспільствах. Таку політику часто називають диференційним виключенням – залученням іммігрантів тільки у деякі сфери життєдіяльності суспільства (у ринок праці) та позбавленням доступу до інших. Проблем, пов'язаних із дискримінацією на засадах етнічності, може повністю уникнути лише держава з етнічно гомогенним населенням. У сучасному світі єдиною такою державою є Ісландія.

Добровільна сегрегація передбачає самовідгородження іммігрантських спільнот від суспільства, що приймає. Ця модель має певні особливості. Зокрема, вона не передбачає агресії стосовно жодної зі сторін. Замкнутий спосіб життя певних етнічних іммігрантських спільнот, використання ними мови та елементів культури, засвоєних у ході попередньої соціалізації в країні еміграції та їхнє небажання прийняти спосіб життя місцевого населення сприяють збільшенню соціокультурної дистанції між ними та “корінним населенням”. Ця дистанція подекуди настільки велика, що унеможливорює їхнє спільне проживання та призводить до добровільної сегрегації таких спільнот [20]. У цьому випадку сегрегацією вважають відділення групи від суспільства, а добровільною сегрегацією – зосередження етнічної чи культурної групи в певних межах, територіальних або віртуальних, у разі сприйняття будь-якої спроби взаємодії з боку зовнішнього суспільства як акту агресії [21]. Загалом, сегрегаційну модель публічної політики у сфері етнополітичних відносин не можна вважати проявом успішної адаптації іммігрантів, оскільки вона не передбачає їхньої інтеграції та є деструктивною для суспільства, що приймає.

У межах маргінальної моделі етнополітичних відносин відбувається маргіналізація певної етнічної групи. Як результат такої політики, відбувається поступова втрата етнічних коренів та культурних традицій, що призводить і до втрати національної ідентичності. Етнічними маргіналами можуть стати діти з етнічно змішаних сімей, національні меншини. Етнічний маргіналізм може проявлятися на рівні психологічної амбівалентності, позиціонування себе космополітом, самоідентифікації з двома, трьома етносами.

Таким чином, кожна із зазначених моделей публічного управління в багатоетнічному суспільстві має крайні та помірковані форми і застосовується в різних країнах по-різному. Вони формуються на основі балансу багатьох елементів. Зокрема, стану законодавчої бази, різноманітних механізмів впливу на етнонаціональні процеси, які можуть бути присутні в етнонаціональній політиці однієї країни і взагалі не використовуватися в іншій.

Висновки

1. Основне завдання публічного управління етнополітичними відносинами у демократичному суспільстві полягає у гармонізації міжетнічних відносин, забезпечення добробуту та культурного розвитку як титульного етносу, так і етнічних меншин, національної єдності держави. Тому публічна етнополітика має бути спрямована на конструктивну взаємодію титульного етносу та етнічних меншин, що стане джерелом політичної та соціальної стабільності, національної консолідації.

2. Залежно від певних політичних, економічних чи історичних чинників, багатоетнічні держави для врегулювання сфери етнополітичних відносин застосовують певні моделі публічної етнополітики, за допомогою яких можуть досягати цілей, визначених загальною стратегією їх розвитку. Ключовими з них є мультикультуралізм, інтеграція, акультурація, асиміляція, маргінальна модель, сегрегація.

3. Основою національної консолідації в Україні повинно стати застосування інтеграційної моделі етнополітичних відносин, у межах якої держава створює умови для збереження самобутності етнічних меншин, а меншини усвідомлюють себе патріотами цієї держави. Для цього необхідно йти не шляхом максимального розширення умов для всебічного функціонування усіх етнічних меншин, а шляхом зміцнення економічної, політичної, культурної, освітньої, духовної дієздатності титульного державотворчого етносу; шляхом формування культурної єдності на основі соціетальної культури – культури, якою послуговуються офіційні інституції і весь український соціум, незалежно від його поділу на етнокультурні, регіональні групи. Адже коли будуть сповна реалізовані права українського титульного етносу, то соціальний, політичний та культурний комфорт відчуватимуть й усі етнічні меншини.

Предметом розгляду у подальших наукових дослідженнях стане зарубіжний досвід застосування моделей публічного управління у сфері етнополітичних відносин та можливості його використання в Україні.

Список використаної літератури

1. Berghe P. Multicultural Democracy: Can it work? / P. Berghe // Nations and Nationalism [Text]. — 2002. — № 8(4). — Р. 33—63.
2. Колодій А. Ф. Особливості мультикультуралізму та двомовності у США [Електронний ресурс] / А. Ф. Колодій. — Режим доступу : <http://political-studies.com/?p=1235>.

3. Там само.
4. М'язова І. Ю. Про місце та роль мультикультуралізму в комунікативному просторі / І. Ю. М'язова // Філософські проблеми гуманітарних наук [Текст]. — 2008. — № 12/13. — С. 156.
5. Дрожжина С. В. Методологічні виміри інтелектуального осягнення й розуміння полікультурного суспільства [Електронний ресурс] / С. В. Дрожжина. — Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/gum/2009_2/25.pdf.
6. Висоцька Н. О. Концепція мультикультуралізму і питання естетики / Н. О. Висоцька // Питання літературознавства [Текст] : наук. зб. — Вип. 77. — Чернівці : Рута, 2009. — С. 111, 112.
7. Козловець М. А. Мультикультуралізм і проблема єдності суспільства [Електронний ресурс] / М. А. Козловець, М. О. Михайлова. — Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/13400/1/Kozlovec_Mthajlova.pdf.
8. Heywood A. Multiculturalism, Identity and Diversity [Electronic resource] / A. Heywood. — Access mode : www.andrewheywood.co.uk/resources/MulticulturalismIdentityDiversity.doc.
9. Суконкина Т. Н. Феномен мультикультурализма в современном обществе / Т. Н. Суконкина // Практична філософія [Текст]. — 2008. — № 4. — С. 37.
10. Шилз Е. А. Нація, національність, націоналізм і громадянське суспільство / Едвард А. Шилз // Журнал "І" [Електронний ресурс]. — 2001. — № 21. — С. 101. — Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/shilz.html>.
11. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації [Текст] : [монографія] / В. І. Андріяш. — Миколаїв : Вид-во. ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. — С. 135.
12. Українське суспільство 1992 – 2008 : соціологічний моніторинг [Текст] / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. — К. : Інститут соціології НАН України, 2008. — С. 133.
13. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації... — С. 135.
14. Эпштейн М. Новый вид свободы – транскультура [Электронный ресурс] / Михаил Эпштейн. — Режим доступа : www.veer.info/59/epst_tra.html.
15. Луцишин Г. Особливості впливу міжетнічних відносин на розвиток політичної нації / Г. Луцишин // Етнополітологія та етнодержавознавство [Текст]. — [Б. м. : б. в.]. — С. 168.
16. Там само... — С. 168.
17. Володько В. Моделі соціокультурної адаптації мігрантів / В. Володько, О. Ровенчак // Вісник Львівського університету [Електронний ресурс]. — Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2008. — Вип. 2. — (Серія соціологічна). — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_sociology/2008_02/Volodko,%20Rovenchak.pdf.
18. Андріяш В. І. Концептуальні моделі державного регулювання сучасних етнополітичних процесів / В. І. Андріяш // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. — 2013. — № 10. — Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=646>.
19. Там само.
20. Мукомель В. Грани интолерантности (мигрантофобии, этнофобии) / В. Мукомель // Социологические исследования [Текст]. — 2005. — № 2. — С. 57.
21. Андріяш В. І. Концептуальні моделі державного регулювання сучасних етнополітичних процесів...

Стаття надійшла до редакції 27.12.2016

Схвалена до друку редколегією 29.12.2016

N. Pidberezhnyk

**MODELS OF PUBLIC MANAGEMENT OF ETHNO-POLITICAL RELATIONS:
A THEORETICAL ASPECT**

The article characterizes basic models of public management of ethno-political relations in multiethnic societies, in particular theoretical aspects of multiculturalism policy, interethnic integration and assimilation, segregation.

Key words: public management, ethno-political relations, ethno-policy, multiculturalism, assimilation, integration, segregation.